

Den nya underklassen

Bengt Jonasson är legitimerad psykolog vid Arbetsmarknadsinstitutet i Varberg.

Med anledning av den sk haverikommissionens rapport om de katastrofalt dåliga matematikkunskaperna hos dagens skolelever, har jag gått igenom Arbetsmarknadsinstitutets i Varberg genomförda anlagsundersökningar (populärt kallade anlagstest) perioden 1/7 -85—30/6 -86, för att kontrollera om de som genomgått den moderna grundskolan har sämre kunskaper än de som gått i den gamla folkskolan. *Svaret är ett obetingat ja.*

Jag har valt att jämföra åldersgruppen 18—30 år med dem som är över 35 år, eftersom den förstnämnda gruppens räknekunskaper huvudsakligen är en produkt av grundskolan, medan den sistnämnda är en produkt av den gamla folkskolan. Mellangruppen 31—35 år är en mer svårdefinierbar grupp, som har upplevt båda systemen, varför det är svårt att säga vilket skolsystem som har påverkat dem mest.

Skrämmande rön

Det visar sig att 27 av 87 (31 procent) grundskoleutbildade personer inte behärskar alla de fyra räknesätten jämfört med en av 24 (4 procent) folkskoleutbildade personer. Det skall genast sägas att de som vi testar inte utan vidare kan sägas representera befolkningen i stort, eftersom det är sällan vi får anledning att testa högutbildade individer. Resultatet är ändå skrämmande, därför att det innebär att 8 (!) gånger fler grundskoleutbildade personer, som dessutom har sin utbildning relativt nära i tiden, ej klarar vardagliga räkneoperationer jämfört med dem som har en i genomsnitt 15 år äldre folkskoleutbildning.

I detta sammanhang är det trots allt jämförelsen mellan grupperna som är den intressanta och inte den exakta procentsiffran räkneokunniga.

Även om skevheter naturligtvis kan finnas i urvalet i jämförelsegrupperna, kan det inte råda något tvivel om att rutinräkningsförmågan försämrats på det mest remarkabla sätt. Såvitt jag kan se förtjänar den s k haverikommissionen tyvärr alltför väl sitt namn.

Tidigare har jag under många år arbetat med anlagsundersökning i Göteborg och märkte också där samma tendenser till att unga människor alltför ofta har stora kunskapsbrister i rutinräkning. Sannolikt är inte situationen bättre på andra håll i landet, vilket arbetspsykologer som sysslar med anlagsundersökningar vid landets arbetsmarknadsinstitut torde kunna bekräfta. *Antagligen är situationen inte mycket bättre i det andra basämnet — svenska.* Jag har inte gjort någon jämförelse där, men min erfarenhet säger mig att samma dystra tendens är att förvänta där.

Allvarligt handikapp

Ur demokratisk synvinkel är resultatet förfärande. En stor grupp unga människor har ingen möjlighet att förstå ekonomiska och politiska debatter. Vad innebär 5 procent i löneökning, vad är ett inflationsmål på 3 procent, vad menas med en årlig tillväxt på 1,5 procent etc? Listan kan göras hur lång som helst på vad klåfingriga pedagoger i sin reformiver förmenat dem att förstå. Även på det privatekonomiska planet är dessa människor handikappade. Hur skall en räkneokunnig människa klara av att använda ett kontokort och förstå vilka ekonomiska konsekvenser olika räntesatser har? Hur skall hon kunna räkna ut sin månadskostnad för ett eget hus med tillhörande lån på olika räntenivåer? Inför sådana ekonomiska överväganden är hon helt beroende av andra människor och eventuellt miniräknare.

Det är stor risk att den politiska debatten med tiden kommer att förflackas och demagogiseras,

eftersom förnuftsargument inte har några möjligheter att nå fram. Risken är också stor att politiska ytterlighetspartier drar fördel av en allmän okunskap inom allt bredare folklager. Det är mycket lättare att förleda och förvilliga okunniga människor med argument som för en kunnig människa är lätta att genomskåda. Söndra och härska genom att med enkla demagogiska knep piska upp känsloladdade stämningar låter sig mycket lättare göras med en okunnig befolkning.

En ny underklass

Utan tvivel håller det på att bildas en ny underklass i det svenska samhället idag. En stor grupp människor saknar förmåga att förstå såväl den egna ekonomin som samhällsekonomin och därmed kan de heller inte på ett meningsfullt sätt delta i den demokratiska beslutsprocessen. Skolan och ytterst skolpolitikerna har på en halv generation lyckats radera mycket av den mer än sekellånga folkbildningstraditionen i Sverige. Inte minst arberarrörelsens gamla folkbildare torde vända sig i sina gravar om de finge veta sakernas tillstånd i Sverige år 1986. Politikerna måste vakna och göra något åt saken utan dröjsmål. Det räcker inte med den annonserade upprykningen av matematikundervisningen i grundskolan. Vi har en halv generation, som redan lämnat skolan i många fall med ytterst bristfälliga bas-kunskaper.

Det är hög tid för en landsomfattande folkbildningskampanj. Lär svenska ungdomar att räkna, gärna med hjälp av TV. Program för vuxna i stil med "Fem myror är fler än fyra elefanter" kanske skulle vara till nytta. Man skulle måhända rentav kunna visa multiplikationstabellen i pauserna mellan olika program. Det finns säkert många fler och bättre idéer, men vi kan inte låta så många ungdomar fortsätta genom livet utan att behärska de fyra räknesätten.